

AVİM'İN YENİ RAPORU: OSMANLI DEVLETİ'NDEKİ HUKUKİ DÜZENLEMELER ÇERÇEVESİNDE ERMENİLER VE GERİDE BIRAKTIKLARI MALLAR (EMVÂL-İ METRUKKE) □
PROF. DR. GÜL AKYILMAZ

19.07.2017

Türkiyede özellikle gazeteci Hrant Dinkin öldürülmesi sonrasında oluşan toplumsal tepkinin etkisiyle ortaya çıkan ve genel olarak Ermenilere karşı belli bir anlayış ve sempatinin şekillendiği bir ortamda, Ermeni meselesi toplumun farklı kesimleri tarafından daha önce hiç olmadığı kadar çok konuşulmaya başlandı. Aynı dönemde, bazı Batı Avrupa devletleri ile ABD ve bu ülkelerdeki çeşitli kuruluşların maddi destekleriyle Türkiye ve Ermenistan sivil toplumları arasında temaslarda ciddi bir artış yaşandı. Bu süreçte, geçmişle yüzleşme ve bu sayede kardeşçe bir geleceğin inşası için yeni ve temiz bir sayfa açma türü söylemler konuyla ilgili çevrelerde hakim hale geldi. Ne var ki, empati ve vicdan gibi ahlaki kavramlar çerçevesinde geliştirilen bu söylem, süreç içerisinde bazı siyasi hesapları gizleyen bir perde haline dönüştü. Bu söylemin siyasi bir araç haline getirilmiş olduğu en açık haliyle 2015 yılında görüldü.

29 Ocak 2015te Ermenistan Cumhurbaşkanı Serzh Sargsyanın açıkladığı Ermeni Soykırımının 100. Yılına Dair Pan-Ermeni Deklerasyonunda (İng. *The Pan-Armenian Declaration on the 100th Anniversary of the Armenian Genocide*) soykırım bağlamında tarihsel adaletin sağlanabilmesi için maddi tazminat, Ermeni Kilisesine ait arazilerin geri verilmesi ve Türkiye-Ermenistan sınırının yeniden belirlenmesi gibi talepler öne sürüldü. Dikkat çekici bir şekilde, Türkiyede de daha önce geçmişle yüzleşme, empati ve vicdan gibi kavramlar çerçevesinde şekillendirdikleri söylemle 1915 olayları ile yüzleşilmesi ve böylece tarihsel acıların sağaltılması gerektiğini vicdanlara seslenen duygusal bir tonda ifade eden bazı çevreler de söylemlerini değiştirerek daha önce çok örtük bir şekilde dile getirdikleri veya hiç dile getirmedikleri soykırım nedeniyle ortaya çıkan zararların tazmin edilmesi taleplerini seslendirmeye başladılar.

Aslında 2015 yılında en açık haliyle gözler önüne serilen 1915 olaylarına dair tazminat talepleri, yakın tarihte Şubat 2012de Kilikya Ermeni Katolikosluğu tarafından Lübnanda düzenlenen bir konferansla birlikte kamusal alanda dillendirilmeye başlanmıştır. Yine bu tarihlerde Ermenistanda, Türkiyeye karşı öne sürülecek tazminat talepleri üzerinde çalışması için hukukçulardan oluşan bir ekip oluşturulmuştur. Bunlara paralel olarak, Ermeni Devrimci Federasyonu-Taşnaksutyunun desteklediği Ermeni Soykırımı Tazminat Çalışma Grubu (İng. *Armenian Genocide Reparations Study Group*) adlı bir oluşum hazırlıklarına 2009 yılında başladığı Adaletle Çözüm: Ermeni Soykırımı için Tazminat (İng. *Resolution with Justice: Reparations for the Armenian Genocide*) başlıklı 162 sayfalık bir raporu Mart 2015te yayınlamıştır. Son yıllarda, soykırım tezini savunan bazı araştırmacıların tazminat talepleri hakkında Türkçe ve yabancı dillerde yayınlar yapmaya başladığı da görülmektedir.

Tüm bu gelişmeler, bir yandan uzun yıllardan beri Türk kamuoyundan yukarıda değinilen vicdan

temalı ahlaki bir söylemle saklanmaya çalışılan maddi ve siyasi talepleri olanca açıklığıyla gözler önüne sererken, öte yandan tazminat taleplerinin içeriği ve hukuki geçerliliği ile ilgili ciddi çalışmaların yapılması zorunluluğunu gündeme getirmiştir.

Bununla bağlantılı olarak, AVİMin Türkiye ve farklı ülkelerdeki hukuk fakültelerinden akademisyenlerin ve hukukçuların katılımıyla düzenlediği ve ilkinin 8-9 Ekim 2015 tarihlerinde Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi ve sonrasında 11-12 Mayıs 2017 tarihine kadar Başkent Üniversitesi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Özyeğin Üniversitesi ve İnönü Üniversitesi ev sahipliğinde gerçekleştirdiği 1915 Olayları ile ilgili önem arz eden meselelerin hukuki açıdan irdelendiği 1915 Olayları ve Hukuk çalıştaylarında ele alınan konulardan biri de tazminat talepleri olmuştur.

1915 olaylarıyla alakalı olarak gündeme getirilen tazminat talepleri ile ilgili en önemli husus Emval-i Metruke diye adlandırılan zorunlu göçe tabi tutulan Ermenilerden kalan mallar konusudur. Tazminat taleplerini gündeme getiren çevrelerin sürekli bahsettiği bu husus hakkında ne Türkçe ne diğer dillerde konunun önemi ile orantılı olabilecek düzeyde derinlikli ve analitik bir çalışma mevcut değildir. Bu durum, oldukça karmaşık bir mevzu olan Emval-i Metruke konusunun anlaşılabilmesi ve bununla bağlantılı olarak hukuk nosyonundan yoksun ve bir takım siyasi hedefler doğrultusunda hareket eden kişilerin konu hakkında yüzeysel, eksik ve manipülatif iddialarda bulunabilmeleri sonucunu doğurmaktadır.

AVİMin düzenlediği 1915 Olayları ve Hukuk çalıştayları katılımcılarından Hukuk Tarihçisi Prof. Dr. Gül Akyılmazın kaleme aldığı, Emval-i Metruke konusunu hukuk bilimi çerçevesinde ayrıntılı bir şekilde okuyucuya sunan bu rapor, literatürdeki bu boşluğu doldurmak yönünde atılmış bir ilk adımdır.

Kaynak/Source: